ELS COMPTES DE BLANCA DE LLORACH, ABADESSA DE SANT PERE DE LES PUEL·LES (1373)¹**Montserrat Richou i Llimona**

Institut de Recerca en Cultures Medievales - Universitat de Barcelona

e-mail: mrichou@xtec.cat

Rebut: 2 maig 2014 | Revisat: 8 març 2015 | Acceptat: 28 maig 2015 | Publicat: 22 juny 2015 | doi: 10.1344/Svmma2015.5.2

Resum

L'article analitza el primer manual de Blanca de Llorach, abadessa del monestir benedictí de Sant Pere de les Puel·les de Barcelona. És un llibre de comptes que recull tant els ingressos obtinguts per aquest cenobi com les despeses generades durant l'any 1373. Entre d'altres aspectes, es destaca l'estudi dels hàbits alimentaris i les feines vitícoles realitzades pels temporers que treballaven a les vinyes del monestir.

Paraules clau: Barcelona, monestir, Sant Pere de les Puel·les, abadessa, alimentació, forment, vi

Abstract

This article analyses the earliest handbook of Blanca de Llorach, the abbess of the Benedictine nunnery of Sant Pere de les Puel·les in Barcelona. It is a ledger that records the incomes obtained by the nunnery, as well as the expenses generated during 1373. Among other aspects, it highlights the study of eating habits of the nuns and of the vine-growing tasks carried out by the seasonal workers who used to work at the vineyards of the convent.

Key Words: Barcelona, nunnery, Sant Pere de les Puel·les, abbess, food, wheat, wine

¹ Aquest article s'inscriu dins dels projectes de recerca: "Els cereals als mercats dels Països Catalans a l'Edat Mitjana: la gestió dels intercanvis d'un aliment estratègic", dirigit pel doctor Antoni Riera i Melis (PT2012-S01-Riera), reconegut i finançat per l'Institut d'Estudis Catalans i "Mercados alimenticios en la Edad Media: actores, mecanismos y dinámicas", dirigit pel doctor Pere Benito i Monclús, projecte reconegut i finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat (HAR2012-31802).

1. INTRODUCCIÓ

El 20 de novembre de 1372, Blanca de Llorach, sotspriora del monestir benedictí de Sant Pere de les Puel·les, fou escollida abadessa d'aquest cenobi barceloní. Tot i així, no començà a gestionar el patrimoni del monestir fins el gener del següent any. A partir d'aquest moment, Blanca de Llorach anotà en els seus manuals d'abadessa tant les rendes obtingudes del patrimoni del monestir com les despeses que s'hi generaren fins el 1384, any en que morí.²

L'estudi del primer Manual d'Abadessa de Blanca de Llorach, escripturat l'any 1373, ens permet conèixer la gestió patrimonial efectuada per aquesta abadessa durant el primer any del seu mandat, endinsar-nos en la vida monàstica d'aquest cenobi i observar aspectes cabdals de la Baixa Edat Mitjana, entre els quals destaquen l'alimentació i les feines vitícoles dels temporers que treballaren a les vinyes del monestir. Aquesta font també reflecteix la formació de Blanca de Llorach que li permeté controlar la comptabilitat relacionada amb el patrimoni del monestir i les despeses originades per les trenta-set monges i sis escolanes que estaven al seu càrrec.³

2. EL PATRIMONI DE SANT PERE DE LES PUEL·LES I LA SEVA GESTIÓ

2.1. El patrimoni

L'any 945 es consagrà la primera església del monestir de Sant Pere de les Puel·les. Aquest cenobi fou fundat fora muralles prop de la via Francisca i del rec comtal pels comtes Sunyer i Riquilda, pares d'Adelaida que entrà a formar part d'aquesta comunitat benedictina femenina. Sunyer, Riquilda i Wilara, bisbe de Barcelona, dotaren el monestir amb terres de la Ciutat Comtal i del Pla de Barcelona, de Parets i Castellar del Vallès. Wilara també li atorgà els delmes i les primícies de les seves propietats de Montmeló.

A partir del segle XI, s'anà desenvolupant entre aquest monestir i la riera de Merdança, la Vilanova de Sant Pere, un dels burgs més dinàmics de la Ciutat Comtal. L'any 1072, el monestir obtingué una butlla d'exempció de la jurisdicció episcopal, entrà a formar part dels monestirs «speciales beati Petri», aconseguí autonomia respecte el bisbe de Barcelona i hagué de satisfer un cens a la Santa Seu. Al monestir també se li concedí la possibilitat de ser objecte d'elecció de sepultura, dret que a la pràctica ja havia exercit cinquanta anys abans. Amb els llegats testamentaris concedits al monestir, les aportacions dotals de les noies que entraven a formar part de la comunitat i les adquisicions efectuades pel monestir al segle XI, el domini d'aquest cenobi s'anà expandint pel territori barceloní, vallesenc i del Baix Llobregat, originant part del patrimoni que pot observar-se al Manual d'abadessa del 1373.

² Arxiu del Monestir de Sant Pere de les Puel·les (AMSPP), *Llibre d'abadessa*, 10.

³ Altres exemples de comptabilitat eclesiàstica: CASTELLANO 1998, VICIANO 1991: 111-132, LLUCH 2013: 57-71 i BENITO 2013: 73-92.

Malauradament, a hores d'ara, encara no s'ha realitzat cap estudi que contempli el patrimoni ni la gestió d'aquest monestir femení. Per tant, les dades extretes del primer manual d'abadessa de Blanca de Llorach seran força útils per a apropar-nos a aquesta temàtica.

En aquest manual, s'observa com al segle XIV, concretament l'any 1373, el monestir tenia terres, habitatges, forns i cobrava delmes de la Ciutat Comtal, el Pla de Barcelona, el Baix Llobregat, el Vallès Oriental i Occidental i l'Alt Penedès. Concretament, dels següents indrets: Aqualonga, Bajols, Barcelona, Corbins, Corró Jussà, Esplugues, Llicà Sobirà, Montmeló, Palaudàries, La Palma, Sant Andreu del Palomar, Sant Boi, Sant Joan Despí, Terrassa, Viladellops i Vilafranca.

Amb anterioritat, amb l'aparició i la consolidació de la figura jurídica de l'emfiteusi, el monestir havia anat cedint a perpetuïtat el domini útil de part de les seves terres a canvi del pagament d'un cens anyal en espècies i/o en numerari. Així doncs, el monestir compartia la copropietat d'aquestes terres amb emfiteutes i sotsemfiteutes. Per això, al segle XIV, hi continuà exercint la senyoria eminent i, a canvi, percebia les rendes corresponents. Fins i tot, arribà a desentendre's de l'explotació directa de part del seu hort. El 1373, Blanca de Llorach escripturà al seu manual d'abadessa la recepció de cinc lliures, divuit sous i cinc diners de «Reebudes del ort del convent de lauró del monastir». La considerable quantia percebuda en concepte de cens fa pensar que aquest hort ocupava una extensió important d'agrer. El pagament d'aquest capital es realitzà en dos terminis:

Primerament rehavem del ort del monastir que.ns dóna en Terrades, diumenge a XX de febrer,
II lliures, X sous.
Ítem rehavem del ortolà pel ort del covent a XIX de vuitybre, III lliures, VIII sous, V diners.

En aquesta centúria, el monestir només es preocupà del conreu d'una part de l'hort i d'algunes terres dedicades al cereal i a la vinya. Malauradament, el manual estudiat no situa geogràficament aquestes terres ni tampoc reflecteix les seves dimensions.

Des de l'onzena centúria, el monestir també regulà amb l'emfiteusi la possessió compartida d'immobles urbans i rurals. Per aquesta raó, en el manual del 1373, també hi figura el cobrament d'entrades relacionades amb ratificacions d'establiments pactats amb anterioritat i ratificats amb l'escripturació de cartes precàries.

D'entre els immobles urbans relacionats amb l'habitatge, s'esmenten cases, cases amb hort i albergs i d'entre els rurals, masos. Així, Pere Artigues, de la batllia de la Palma, satisfé al monestir nou lliures i set sous de lluïsmes perquè havia comprat el mas Fàbregua per vint lliures. Per d'altra banda, Jaume Pujol, del mas Mata, i Antic ça Tapia, ambdós de Terrassa, abonaren respectivament una lliura i dinou sous, i una lliura i nou sous de ferma d'espoli, un dels anomenats sis mals usos. Roure, home propi del monestir, de la batllia de Palaudàries, ordenà en les seves darreres voluntats el pagament de dos sous al monestir en reconeixement de senyoria.

A la Ciutat Comtal, el monestir també comptava amb d'altres ingressos relacionats amb dos béns immobles imprescindibles per a l'alimentació: els forns i els molins. En un principi, ambdues construccions formaven part del monopoli reial. Amb el pas del temps, el monarca anà concedint permissos de construcció que escapaven al seu control.

Segons el manual d'abadessa estudiat, l'any 1373, la suma de tots els pagaments mensuals relacionats amb forns i molins barcelonins ascendí a vuitanta-vuit lliures i divuit sous. És a dir, cinquanta lliures i vuit diners de cens emfitèutics de quatre forns i trenta-quatre lliures, disset sous i quatre diners del delme anyal dels set molins del casal de Sant Pere.⁴

Aquesta instal·lació molinera estava formada pels següents molins: el del Temple o de l'Hospital, el de Pere Ferrer, del de Sant Quirze, el de na Mora, el Terçal, el Nou i el de Forester. En conseqüència, tots aquests molins pagaven un delme mensual al monestir.⁵

El monestir també cobrava un cens pels molins que tenia a Montmeló. El pagament es feia en dos terminis i en cada un d'aquests es satisfeien sis lliures i deu sous. A la seva Tesi de Llicenciatura, Montserrat Cabré contempla la possessió d'aquest molí al segle X i esmenta que el monestir també comptava amb molins a Castellar del Vallès, a Cervelló, a Lliçà i a Santa Maria d'Olost (CABRÉ 1985: 164). De totes aquestes instal·lacions molineres, el Manual d'Abadessa de 1373 no en feu cap menció.

Aquest cenobi també rebia el delme d'alguns productes de poblacions com Montmeló, on es cobrava el «delma del cànem», i Sant Boi que satisfeia el «delma de carn e de venema».

2.2. La gestió del patrimoni

2.2.1. Els batlles

De la mateixa manera que d'altres institucions eclesiàstiques com la Pia Almoina de la Seu de Barcelona, Sant Pere també delegà part de la gestió del seu patrimoni, gran part del qual era rural. Es crearen batllies per aquells territoris en els quals el monestir comptava amb més patrimoni i s'escolliren batlles perquè hi actuessin com els seus representants en les preses de possessió corporal, en els cobraments de rendes i en les vendes de productes en espècie obtinguts del cobrament de censos de les batllies. A canvi, rebien un salari, el redelme.

L'any 1373, el monestir arrendà per un termini de dos anys les rendes de la Batllia de Terrassa i de Polinyà a Raimon March, de Sabadell. Aquest darrer es comprometé a satisfer dinou lliures el

⁴ El forn d'Argilagars pagà en total dinou lliures i sis sous, el de na Company tretze lliures i sis sous, el de na Vila divuit lliures i onze sous i el de la riera de Sant Joan només tres lliures, disset sous i vuit diners.

⁵ Al Manual d'Abadessa de 1373 no s'identifiquen aquests molins. Per al valor del delme dels anys 1334, 1335, 1336 i 1339, vegeu ORTÍ 2000: 275, 347.

primer any i divuit el segon. Amb aquests pagaments, March adelantava un capital al monestir i després podia gaudir del capital i dels productes en espècie que hagués cobrat. Amb el pas del temps, moltes senyories eclesiàstiques i nobiliàries arrendaran el dret de cobrament a comerciants, amb aquesta gestió podien abastir-se directament de productes rurals sense haver d'accedir al mercat, dependre de les seves dinàmiques i de la intervenció dels diferents poders que hi podien interferir-hi.

A més del batlles, el monestir també comptava amb dos advocats: el prior de Santa Eulàlia i Bernat de Lunes, que cobraven en dos terminis una pensió de cinc lliures i dos lliures i deu sous respectivament.

L'administració d'un territori tant extens, sovint comportà l'obligació d'escripturar cartes i citacions adreçades a deutors com Bernat Soler, que devia sis lliures, dotze sous i sis diners perquè feia dos anys que no satisfia censos. També s'enviaven saigs que trametien lletres dels oficials reials als emfiteutes que no pagaven els lluïsmes i s'organitzaren execucions d'empares i encants. El febrer de 1373, el monestir abonà dos sous i deu diners per citar «alguns hòmens de Sant Andreu i de fer una empara en los diners que ha d'en Nicholau Barber en la taula d'en Puigvert».

2.2.2. Les entrades de l'any 1373

El manual d'abadessa està dividit en una sèrie d'apartats que presenten ordenadament tant les entrades de censos en espècie i en dinerari procedents de les diferents batllies com les despeses mensuals del monestir. Malauradament, en la majoria de les ocasions, en el cas dels censos emfitèutics aportats per les batllies no s'anotà la data de les entregues ni la tipologia dels censos en metàl·lic i en espècie que es cobraven. És a dir, si representaven parts proporcionals de la collita o eren pagaments fixos.

Els censos satisfets en espècie mostren l'entrada al monestir de tretze productes rurals. Concretament, l'any 1373, el monestir obtingué: tres ànecs, tots ells de Sant Boi, quaranta quatre capons, la majoria provinents de Palaudàries; cinc quarteres de faves, tres centes seixanta-sis quarteres i quatre quartans de forment, dels quals cent quarteres i quatre quartans eren de la Batllia de Barcelona; quinze gallines (set de Llicà Sobirà i vuit de Palaudàries), una lliura de gíngebre i cinc de pebre de la Batllia de Barcelona, una quartera i un quartà de mill de Palaudàries; noranta quatre quartans d'oli, la majoria de la batllia de Barcelona; seixanta-tres quarteres i mitja d'ordi, de les quals la major part foren entregats per Pere Torres i Vicenç Ermengol, batlles d'Esplugues, Bajols i Sant Joan Despí; set-cents seixanta-tres ous, dels quals tres-cents onze foren satisfets per Palaudàries, doscents cinquanta per Montmeló i cent-vint-i-dos per Esplugues, Bajols i Sant Joan Despí i setze polls, la majoria dels quals també provenien d'aquestes darreres poblacions.

De tots aquests productes, el forment fou l'únic que estigué present en les aportacions censitàries de totes les batllies perquè, com veurem més endavant, fou un dels elements bàsics de la dieta baix medieval. També cal destacar l'entrada de set-cents seixanta-tres ous i de quaranta-quatre capons, productes respectivament emprats en l'alimentació quotidiana i en les festivitats del monestir.

De la resta de productes, a excepció de noranta quartans d'oli i de seixanta-tres quarteres i mitja d'ordi, s'observen unes entrades poc significatives, la qual cosa ens fa pensar en dues plausibles explicacions. La primera contempla la venda per part dels batlles de gran part d'aquests productes amb la consegüent entrega del numerari resultant i la segona planteja la possibilitat de que en algunes batllies s'haguessin anat commutant aquests censos en espècie per prestacions en numerari, circumstància observada per exemple a la comarca del Maresme.

De fet, d'acord amb el que s'ha comentat i exemplificat en un anterior apartat, els batlles venien en nom del monestir part dels productes provinents del pagament de censos. Amb aquestes vendes, el cenobi s'estalviava estar en contacte directe amb el mercat i, a més a més, el pagament del transport d'aquests productes. Per això, Pere Puig, batlle de Lliçà Sobirà, durant la festa de Santa Creu de Maig, reté comptes amb l'abadessa de Sant Pere. El batlle entregà vint-i-vuit quarteres i mitja i dos quartans de forment, vuitanta ous, cinc capons, set gallines i quinze lliures, catorze sous i deu diners. Més d'una quarta part, d'aquest numerari, quatre lliures, setze sous i vuit diners s'obtingué de la venda, realitzada per Pere Puig, de set parells i mig de capons a quatre sous el parell, de quatre gallines a pràcticament mig sou la gallina, de mig quartà d'oli, del qual s'obtingueren quatre sous i tres diners, així com dues lliures, dotze sous i vuit diners, aconseguits de «forment et de tot gra, diners censals, oli, capons, gallines e altres coses».

L'any 1373, els ingressos en metàl·lic resultants de l'aportació de totes les batllies foren mil cent cinquanta una lliures i deu diners. En realitat, aquesta xifra hagués estat lleugerament superior si en Guillem Parera, batlle de la Batllia de Barcelona, no hagués efectuat una sèrie de pagaments en nom del monestir. L'import d'aquests pagaments ascendí a cent cinquanta-dues lliures, un sou i cinc diners.

L'any 1373, amb una aportació de sis-centes noranta-una lliures, tretze sous i dos diners, la batllia de Barcelona fou el territori que aportà més numerari en metàl·lic. En segon lloc, es situà Montmeló amb cent-quaranta sis lliures i cinc sous. En canvi, la batllia de Corbins amb dues lliures i quinze sous, fou la que n'entregà menys. Com és evident, l'import d'aportacions pecuniàres està relacionat amb el patrimoni que el monestir comptava en cada una d'aquestes batllies.

El numerari en metàl·lic procedia de diferents conceptes, alguns dels quals ja s'han presentat amb anterioritat: pagaments relacionats amb l'emfiteusi (entrades d'establiments emfiteútics i de cartes precàries, censos numeraris, commutacions de censos en espècie a censos pecuniaris i lluïsmes); imports procedents de satisfaccions de fermes d'espoli que mostren l'existència

de pagesos sotsmesos als mals usos; aportacions dels delmes, ingressos procedents de les vendes de productes en espècie efectuades pels batlles, de beneficis instituits al monestir per a la commemoració d'aniversaris perpetuus de difunts, dels rendiment dels dots aportats per les monges a l'entrar al monestir i deutes.

A excepció de la Batllia de Barcelona, les entrades de capital de la resta de batllies es presenta desordenada i en ambdues no s'hi acostumà a escripturar-hi les dates. Els ingressos procedents de la Batllia de Barcelona gestionats pel seu batlle, en Guillem Parera, estan classificats en diferents conceptes: extravagants, hort del convent, censal, forment censal, oli censal, salsa censal, forns, delmes dels molins, lluïsmes i d'altres que no s'especificaren.

De les setanta dues lliures, nou sous i deu diners de l'apartat d'extravagants, que conjuntament amb els pagaments dels censos provinents de l'hort del convent eren directament gestionats per l'abadessa, cal destacar-ne l'entrega de cinquanta tres lliures, un sou i deu diners d'Esclarmunda de Peguera, priora del monestir, que s'encarregà de la gestió del monestir l'any 1372. També cal esmentar tres lliures obtingudes per la venda de vi de malvasia elaborat en el monestir. Aquesta és la única menció que es fa en tot el manual de venda de vi. Per això, es descarta com un ingrés fixe.

De les «Reebudes del sençal de Barcelona qui leva Guillem Parera», que suposaren l'entrada de tres-centes vint-i-quatre lliures, onze sous i vuit diners, cal recordar que aquesta partida hauria estat superior si el batlle no hagués adreçat part d'aquests ingressos a pagaments efectuats en nom del monestir. D'aquest apartat, tot i que s'especifiquen les dates, la qual cosa ha facilitat el nostre estudi, perquè s'han pogut identificar la major part de les quanties deduïdes del total aportat pel batlle, no s'indicaren els conceptes dels ingressos. Tot i així, creiem que cal relacionar-los amb els pagaments pecuniaris provinents de contractes emfitèutics.

L'anterior apartat i el dedicat a «Reebudes de luïsmes e esdavaniments de la Batllia de Barcelona», que ingresà cent noranta quatre lliures, deu sous i tres diners, foren els que aportaren més diners en metàl·lic. L'objectiu principal dels senyors directes o establiments de contractes emfitèutics era assegurar-se l'obtenció d'uns guanys superiors a les pensions o censos emfitèutics amb la percepció dels pagaments de les entrades i l'exercici dels drets de lluïsmes.

Pel que fa a les entrades pecuniàries dels altres apartats, cal recordar que les referents als forns i als delmes dels molins ja s'han presentat i comentat a l'apartat dedicat al patrimoni del monestir. També cal assenyalar que les tres partides restants, les rebudes de forment, oli i salsa censal aportaren un ingrés en metàl·lic poc important, car el que interessava al monestir era l'entrada d'aquests tres productes per al propi consum. Així el forment censal aportà cent quarteres, cinquanta-dos sous i deu diners; la "Salze" de Barcelona, cinc lliures de pebre i una lliura de gíngebre i, finalment, l'oli censal, quaranta dos quartans d'oli, dues lliures, tres sous i dos diners.

3. LES DESPESES DE L'ANY 1373

Segons el Manual d'Abadessa del 1373, les despeses d'aquell any comportaren el pagament de mil cent-noranta una lliures, tres diners i trenta quarteres d'ordi.

Fig.1. Títol o descriptor: Primer full de despeses del Manual d'abadessa de Blanca de Llorach, 1373. Arxiu del Monestir de Sant Pere de les Puel·les (AMSPP), Llibre d'abadessa, 10, f.51v.

Donat que les entrades pecuniàries, comentades a l'anterior apartat, suposaren l'entrada de mil cent cinquanta-una lliures i deu diners, a les quals s'hi haurien d'afegir les cent-cinquanta dues lliures, un sou i cinc diners amb les quals Guillem Parera, batlle de Barcelona, havia efectuat diversos abonaments en nom del monestir que també s'escripturaren en l'apartat de despeses, s'observa un balanç positiu de cent catorze lliures i quatre sous.⁶

Pel que fa a les despeses mensuals anotades de l'any 1373, cal destacar-se que els mesos en que es produïren més despeses foren els mesos de desembre amb un percentatge d'un 19% i una despesa de dues-centes disset lliures, catorze sous i cinc diners, de març amb un 17% i dues-centes set lliures, cinc sous i vuit diners i de febrer amb un 10% i cent vint lliures, deu sous i onze diners. En realitat, el mes en el qual es gastà més capital fou el mes de març, ja que Blanca anotà una despesa de cent-vint-i-nou lliures per al mes de desembre que ja havia estat abonada, en la seva major part, amb els pagaments de censos barcelonins pel seu batlle. I, per tant, fou escripturada per partida doble.

Els pagaments efectuats i anotats en el Manual poden classificar-se en nou àmbits o conceptes: adquisició d'objectes, alimentació, llenya, lloguer de mà d'obra, atenció de Manel, l'esclau, oli, reparació d'objectes, serveis eclesiàstics i varis. D'aquests, els conceptes que suposaren més despeses foren l'alimentació amb un percentatge d'un 43% i amb una despesa de cinc-centes tretze lliures, divuit sous i un diner i els serveis eclesiàstics amb un 25'5% i amb l'abonament de tres-centes sis lliures, vuit sous i vuit diners i el lloguer de mà d'obra amb un 12% i cent quaranta-cinc lliures, tretze sous i deu diners.⁷

Posició	Conceptes	Despeses totals
1	Alimentació	513ll, 18s, 1d
2	Serveis eclesiàstics	306ll, 8s, 8d i 15 q ordi
3	Mà d'obra	145ll, 13s, 10d
4	Llenya	91 ll, 18s, 7d
5	Varis	94 ll, 5s, 8d i 15 q ordi
6	Objectes adquisició	16 ll, 4s, 1d
7	Objectes reparació	15 ll, 9s
8	Oli	13 ll, 2s
9	Miquel, esclau	4 ll, 6s, 2d

Taula 1.-Despeses per conceptes, 1373

⁶ Per a la darrerria del segle XIV i començament del XV, els ingressos del monestir de Pedralbes devien oscil·lar al voltant dels 75.000 sous anuals, CASTELLANO 1998: 153. El saldo de 1494 del monestir de la Saïda fou de tres-cents divuit sous i onze diners i el del 1495 de cinc-cents tres sous i dos diners, VICIANO 1991: 131.

⁷ El monestir valencià de la Saïdia durant els anys 1494 i 1495 presentà també unes despeses encapçalades per l'alimentació, VICIANO 1991: 125.

3.1. L'alimentació

La partida d'alimentació del primer manual de regiment de l'abadessa Blanca de Llorach reflecteix diferents aspectes. En primer lloc, els productes alimentaris en espècie amb els quals el monestir abastí a monges i a escolanes l'any 1373. En segon lloc, la incapacitat d'aquest cenobi urbà de proveir-se d'alguns productes i com els monetitzà amb les pagues de convent dominicals i, per acabar, l'adequació a la regla monàstica benedictina i al calendari litúrgic cristià.

L'escripturació per partida doble de les pagues dominicals, que s'abonaven els diumenges, per part de Blanca de Llorach, torna a situar en primer lloc al mes de desembre pel que fa a la despesa. Deixant, de banda aquest error, es constata que els mesos en que l'alimentació provocà més despeses foren l'octubre (seixanta-quatre lliures, tretze sous i set diners), el juliol (cinquantatres lliures, dos sous i dos diners) i el març (cinquanta-una lliures, dotze sous i dos diners). En els dos primers casos, l'adquisició de forment i l'aprovisionament de vi provocaren aquest augment. En el tercer, el dinar amb el qual es celebrà la benedicció de la nova abadessa. Tot i que aquest àpat es celebra durant el febrer, aquests pagaments es realitzaren durant el mes de març.

Tot i que, l'any 1373, el monestir aconseguí, mitjançant el pagament de censos i de delmes, tota una sèrie de productes en espècie també dedicà la major part del seu capital en adquirir-ne més. Els tres productes que encapçalen el llistat d'aquestes adquisicions foren el forment amb un percentatge d'un 46%, el vi i el peix amb el seu respectiu 16% i la carn amb un 12%. A continuació, es situa una partida que hem etiquetat amb la denominació "altres", en la qual es contempla el pagament de serveis i productes varis, d'entre aquests destaquen la remuneració de dos cuiners per la festa de la benedicció de la nova abadessa, l'adquisició de faves, sal i dos-cents quaranta ous per la celebració de la Pasqua. Després amb un 2% figura la compra de mel i amb el seu respectiu 1% l'aprovisionament d'arròs, de cigrons i de formatges. Aquestes dades ratifiquen la importància dels cereals i del vi dins de la dieta alimentària medieval, exemplifiquen l'obligació d'abstenir-se de la ingesta de carn durant els períodes magres i visualitzen la incapacitat del monestir d'abastir a les monges d'altres productes alimentaris.

3.1.1. El forment i el vi

D'acord amb d'altres estudis realitzats per a èpoques posteriors, sembla ser que l'estratègia emprada per Blanca de Llorach al capdavant de Sant Pere fou la d'efectuar compres de forment a mesura que aquest cereal fou necessari i no acumular estocs.⁸ De fet, els resultats del gràfic 1 així ho reflecteixen.

En aquest gràfic, a la sèrie 1 figuren les quarteres de forment adquirides pel monestir de Sant Pere; a la sèrie 2, es consigna el preu mitjà que s'abonà per quartera de forment i, finalment, a

⁸ Per a Santa Maria de Jonqueres, SERRAHIMA 2013: 220. Per al monestir de la Saïdia, VICIANO 1991: 127.

la sèrie 3 es reflecteix l'entrada al monestir d'aquelles quarteres de forment censal de les quals s'escripturaren les dates d'entrada.

Gràfic 1

Per tant, l'any 1373, Sant Pere comprà dues-centes setanta-una quarteres de forment i abonà per aquest cereal cent-setanta lliures, un sou i vuit diners. En aquest import també s'inclou la remuneració del transport. L'adquisició d'aquest forment es produí entre els mesos de febrer i de setembre. Al ser un bon any, el preu del forment es mantingué molt estable, situant-se entre els deu i el catorze sous. En conseqüència, s'anà comprant el forment que es considerava necessari per fer pla blanc de bona qualitat i no s'acumularen estocs.

A partir del mes d'agost, amb l'entrada de noranta sis quarteres i set quartans i mig de forment censal de diferents batllies començà a disminuir l'adquisició de cereal, desapareixent aquesta despesa durant els mesos d'octubre a desembre.⁹ En aquest període, el monestir abonà el transport de les quarteres de forment censal que li entregaren. En total, ingressaren cent setanta-quatre quarteres i mitja i cinc quartans de forment. D'aquest, cinquanta quarteres vingueren de la Batllia de Vilafranca, mentre que la resta s'originà de l'entrega de petites quantitats, la suma de les quals comporta el percentatge del 43'5% del que s'aportà de cens. Per consegüent, no ha de menysvalorar-se la satisfacció de petites quantitats, perquè la suma de totes elles representen un montant considerable.

A més a més, en aquests mesos, hi ha les úniques referències escripturades d'abonament pel transport i la molta de forment. A la primera, es satisfieren vint-i-sis sous i nou diners pel transport

⁹ Durant el mes d'agost, s'entregaren seixanta-nou quarteres i quatre quartans i mig de forment de la batllia de Montmeló, tretze quarteres i tres quartans de la batllia de Palaudàries, dotze quarteres i mitja de la batllia d'Esplugues i una quartera i mitja i dos quartans de la batllia de Sant Boi.

i la realització de quinze móltes; a la segona, es pagà una lliura i un sou pel transport de dotze móltes «que fem moldre als molins» a trenta-un diners la mólta.

Pel que fa a les adquisicions de forment, també cal esmentar que durant el període de febrer-setembre se'n realitzaren vint-i-una. En onze d'aquestes, l'abadessa no identificà als venedors. És molt plausible doncs que aquestes compres es fessin a la Plaça del Blat de Barcelona. Pel que fa a la resta, cal assenyalar que Bruniquer va vendre quaranta-nou quarteres de forment, repartides en quatre operacions que es realitzaren el 28 de març, el 30 de març, el 5 d'abril i el dia 1 de maig. En segon lloc, com a proveïdor més important figura en Guillem de Puigvert, el qual vengué vint-i-vuit quarteres de forment, mitjançant dues vendes. I, en tercer lloc, figuren diferents venedors que col·locaren d'entre vuit i catorze quarteres al monestir: el 5 de febrer, deu quarteres de Sicília en Bernat Ferrer; el 20 d'abril, vuit quarteres en Pere Blanc; durant aquest mes, Bernat Torrent vengué dotze quarteres de xeixa i, finalment, el 10 de juliol, Puyalt vengué catorze quarteres de forment i anà a cobrar a la taula d'en Prohençal.

També cal recordar que, d'acord amb el que s'ha comentat en un altre apartat, els preus foren força estables, car oscil·laren entre els deu i els catorze sous. Aquests imports fins a mitjan del mes de juliol mostren el preu brut d'aquest cereal, car el seu transport també s'havia de remunerar. A partir d'aquella data, s'observa una lleugera pujada del preu que es compensa amb la inclusió del preu del transport. Amb anterioritat, el monestir també utilitzà l'estratègia d'adquirir a un mateix venedor i en una mateixa compra forment de diferents preus.

Durant l'any 1373, a Sant Pere, hi entraren sis-centes trenta-set quarteres i quatre quartans de forment: tres-centes seixanta-sis quarteres i quatre quartans en concepte de cens i dues-centes setanta-una quarteres es compraren. La suma d'ambdues partides dóna com a resultat: sis-centes trenta-set quarteres i quatre quartans.

Si prenem com a referència d'altres monestirs com el benedictí de Sant Daniel de Girona i comptem que les trenta-set monges i les set escolanes obtenien del monestir una lliura de pa diària, això representaria la ingesta de cent-disset quarteres anyals (VILA 1995: 447). És a dir, vuit mil cent trenta-dos quilos de forment. Així doncs, la diferència de quarteres que s'observa entre l'entrada de forment i el mínim percebut per les "dones" del monestir, emprant una expressió habitual de Blanca de Llorach, devia d'adreçar-se a l'elaboració d'altres viandes i també a l'almoïna.¹⁰

Al comptar amb forn propi dins del mateix monestir, es pastava la farina i es coïa el pa dins del mateix recinte monacal, amb la qual cosa s'estalviava en la remuneració externalitzada d'ambdós conceptes.

¹⁰ Per al monestir femení de Montsant, l'abat de Valldigna taxà la porció individual de pa en una peça de vint-i-dues unces, és a dir, set-cents vint-i-cinc grams, GARCÍA-OLIVER 1991: 140.

Mesos	Proveïdor	Quantitat	Preu/q	Total	Observacions
Febrer	Bernat Ferrer	10 quarteres	10s,3d	5 ll,2s,6d	5 de febrer Forment sicilià Transport: 2s,2d
	---	40 quarteres	13s,4d	26ll,13s, 4d	Transport: 8s,6d
Març	Bruniquer	10 quarteres	14s	7 ll, 6s, 8d	28 de març Transport: 2s,1d
		10 quarteres	13s,4d	6 ll	30 de març Transport: 2s,1d
Abril		15 quarteres : 8 quarteres 7 quarteres	14s,6d 13s	10 ll, 7s	5 d'abril Transport: 18 florins.
	Pere Blanc	8 quarteres	11s	4 ll,8s	20 d'abril
	Bernat Torrent	12 quarteres	13s,5s	---	Forment de xeixa. 8 ll,1s, que no consten com a pagades. Transport: 4s,3d
	---	10 quarteres	13s	6 ll,10s	9 d'abril Transport: 2s
Maig	Bruniquer	14 quarteres	13s, menys 2d/q	9 ll (menys 4d/q)	11 de maig Transport: 3s
	---	16 quarteres	12s, menys 2d/q	9 ll	22 de maig Transport : 4s
Juny	---	16 quarteres	12s, 2d	9 ll,14s, 8d	1 de juny Transport: 4s
	Guillem de Puigvert	16 quarteres: 8 quarteres 4 quarteres 4 quarteres	12s, 3d 12s,10d 13s	10 ll, 8s	13 de juny
	Puigvert	12 quarteres: 6 quarteres 6 quarteres	13s,2d 13s,6d	8 ll, 6s	Transport: 6s
Juliol	---	16 quarteres	13s,6d	10 ll,16s	1 de juliol Transport: 4s
	Puyalt	14 quarteres	13s,6d	10 ll, 3s	10 de juliol Transport: 3s,6d
	---	16 quarteres: 8 quarteres 8 quarteres	14s,6d 12s	10 ll,12s	Transport: 4s
	---	12 quarteres: 6 quarteres 6 quarteres	14s,6d 12s	7 ll, 2s	Inclós transport.
	---	6 quarteres	11s,6d	3 ll, 9s, 6d	Inclós transport
Agost	---	6 quarteres	14s (menys 2d/q)	4 ll, 4s, 4d	Inclós transport
Setembre	---	6 quarteres	13s,9d	4 ll, 4s	Inclós transport
	---	6 quarteres	13s,9d	4 ll, 4s, 4d	Inclós transport

Taula 2.-Adquisició de forment de Sant Pere de les Puel·les, 1373 (q=quarteres).

Als segles XII i XIII, el vi i el pa passaren a ser els productes alimentaris bàsics de tots els estaments i col·lectius cristians. L'expansió i el consum de vi s'explica pel seu alt valor nutritiu,

perquè ser una beguda antisèptica, fàcil de taxar, d'emmagatzemar, de transportar i de vendre. En aquestes centúries, la difusió de l'establiment emfitèutic generà un nou impuls de l'expansió de la vinya. Per comoditat, els senyors jurisdiccional, els senyors territorials i l'aparell eclesiàstic exigiren l'entrega de parts alíquotes de la collita dels fruits del pa i del vi.

El monestir de Sant Pere tenia vinyars que conreava invertint-hi un 12% dels seus ingressos. De manera que, a diferència del forment en que un 42'5% del que es consumia procedia de la compra, el vi ingerit era majoritàriament de collita pròpia, perquè l'entrega de verema censal s'havia anat commutant paulatinament.

Les úniques adquisicions detectades per l'any 1373 feren augmentar les despeses durant els mesos d'octubre i desembre. Durant l'octubre, s'abonaren vint-i-set lliures, nou sous i quatre diners per vint-i-set somades de vi a mesura de Mataró i, al desembre, nou lliures per un cafís de vi d'Esplugues i quatre lliures, tretze sous i onze diners per noranta vuit quarts de vi. El transport i el mesuratge d'aquest darrer també comportà l'abonament de quatre sous i sis diners. En canvi, el vi blanc i vermell que es compra el mes de febrer per a la benedicció de Blanca de Llorach no superà els catorze sous.

3.1.2. La dieta monàstica i el calendari litúrgic

L'alimentació monàstica estigué subjecte al calendari litúrgic, a la norma que regia el monestir i a les ordinacions elaborades en cada cenobi. Tenia un caràcter consuetudinari, repetitiu i ritual, que només s'alterava per algunes celebracions extraordinàries (VINYOLES 1988: 139). L'observació de les adquisicions de productes alimentaris per a l'elaboració dels àpats de Sant Pere així ho reflecteix. Tot i això, l'entrega de pagues dominicals a les monges també demostra la incapacitat del monestir de proveir-les d'alguns productes que no es visualitzen al manual estudiat.

La importància de l'adquisició del peix que representa un 16% de la despesa de Sant Pere, s'explica per la ingesta d'aquest producte els divendres i les setmanes de Quaresma i Advent, períodes en els quals estava prohibit el consum de carn. No s'observa l'adquisició de peix per als dissabtes, per a les vigílies de festivitats importants, per a la vigília de Tots Sants ni per a les Quatre Tépores.

Barcelona era una ciutat marítima ben proveïda de peix. Per aquest motiu, Sant Pere no tenia cap problema d'abastir a les monges i escolanes amb el peix que adquiria prop de la platja a la Peixateria de Mar. Per consegüent, es dedueix que, en aquesta època, a no ser que es consumís peix salat, com els tres-cents arengs que es varen comprar a mitjan de febrer, Sant Pere no seguia la norma d'ingerir aquest producte llevat dels divendres i els períodes de Quaresma i Advent.

Durant les set setmanes de Quaresma es feren quaranta-sis adquisicions de peix que originaren una despesa per tot aquest període de vint-i-sis lliures, catorze sous i dos diners. Mitjançant aquestes compres, els dies magres i quaresmals Sant Pere abastí a monges i escolanes amb peix fresc i salat, que no s'identifica i amb una varietat de peixos que només es consignaren sistemàticament durant les dues primeres setmanes de Quaresma. El tipus de peixos escripturats per Blanca de Llorach són anguila, angula, areng, congre, pagell, salmó, sardina, xucla i tonyina.

Per aquests dies d'abstinència, Llorach també comprà dos quintars i dues roves d'arròs per una lliura i nou sous, dues quarteres i mitja de faves per set sous i sis diners i trenta quartans de cigrons per cinc lliures, dinou sous i vuit diners. Durant aquest període d'abstinència, es menjaven farinetes elaborades amb arròs i llegums que complementaven la ingesta de peix i incrementaven les aportacions calòriques de les consumidores.

Per a les quatre setmanes d'Advent es satisfieren disset lliures i quatre diners repartides en vint-i-set compres. En la majoria d'aquestes, només s'anotà la sortida pecuniària per l'abastiment de peix. Els únics peixos que s'esmentaren en aquesta ocasió foren lluços, pagells, sardines i verats. Una varietat inferior que l'observada per la Quaresma. A més a més, durant aquest darrer període magre, l'abadessa retirà dues lliures pel companatge setmanal d'Advent per a les monges i abonà a na Romieta, na Portela i na Rossina tres sous a cada una d'elles per «parar una quartera de fave».

La Pasqua i el Nadal són les dues festivitats més importants del calendari festiu cristià i aquest fet també es reflecteix en els àpats monacals. Al manual de 1373, l'adquisició de carn tolerada durant la Pasqua de Resurrecció i el Nadal, a excepció del dinar celebrat en commemoració de la benedicció de la nova abadessa i dels àpats del dia de Sant Pere, pràcticament no hi figura.¹¹ Això no vol dir que no es consumís. La influència de les ordres mendicans que inclogueren la carn a la seva dieta quotidiana, abstenint-se només els dies prescrits per l'Església a tots els creients influí en el fet que «el 1352, la carn està absolutament consolidada a la dieta dels monjos cluniacencs, ja que apareix a les despeses del monestir com un aliment més» (BANEGAS 2009: 15 i 17).

A l'abril, amb la celebració de la Pasqua, s'abonaren tres sous per dues lliures de moltó i una lliura de carnsalada pel morterol. Poc després, tornaren adquirir deu sous de carnsalada. Per l'elaboració del morterol, també es comprà llet amb tres sous.¹² A més, amb quatre lliures s'adquiriren vuit cabrits pel convent i el confès, amb nou sous més moltó pel dilluns de Pasqua i es dispensareren una lliura i quinze sous per formatges i divuit sous per dos-cents quaranta ous i una dotzena de formatges. És molt probable que, com al monestir de Pedralbes, s'elaboressin flaons (flams d'ou amb canyella). Així mateix, durant aquests dies s'efectuà l'única adquisició de

¹¹ Entre els dies 8 i 10 de juliol, s'abonaren tres sous i vuit diners per tres lliures de moltó per a les carabasses, cinc sous i sis diners per a llet i tres sous per dues lliures de carnsalada.

¹² El morterol s'elaborava amb carn de xai, ous, cebes, savallons de Palma i es devia condimentar amb canyella, CASTELLANO 1998: 315.

forment de xeixa documentada. Sens comptar el cereal i el vi, aquest àpat degué costar al voltant de vuit lliures i mitja.

Per Nadal, les compres extraordinàries consistiren en burrifaldes per les escolanes, valorades a tres sous i tres diners, i una lliura de carnsalada, per la qual es pagaren un sou i sis diners. També es satisfieren dos sous i onze diners per racions de carnsalada que haurien de rebre monges i escolanes i que es monetitzaren a set diners per monja i una malla per escolana. Passà el mateix amb els dos diners per monja i un diner per escolana amb què es retribuí el moltó.

També es féu un àpat pels amics del monestir amb vint-i-set parells de capons i tres parells de gallines. Es compraren formatges amb deu diners, dues lliures de moltó ronyonal per a la portada i es degué consumir part del vi que es va comprar i part dels cent-vint ous que entregà al monestir Bartomeu Lirana, batlle de Montmeló, la vigília de Nadal.

Per a la festivitat de Sant Pere, el monestir també organitzà un altre àpat pels amics del monestir. Per això, durant la vigília del patró, el monestir s'abastí amb trenta-quatre oques, vuit ànecs per sis lliures i dinou sous, vuit parells de polls per una lliura i dos sous, tres blancs per quatre sous i quatre diners, figues, mores i albercocs per dos sous i un diner i, finalment, una rova de formatges per onze sous i tres diners. Les despeses originades per aquest àpat, que deurien superar les onze o dotze lliures amb l'aprovisionament de pa i de vi, superà amb escreix les dues festivitats anteriors.

Com a festivitats litúrgiques menors, figuren el dia de les ladanies, Corpus i Tots Sants. A finals de maig, pel dia de les ladanies, s'adquiriren confits i tres «blancs a ops d'alcuns canonges» amb sis sous i sis diners. En relació al 4 de juny, la festivitat de Corpus Christi, s'escripturà: el senyor rei feu fer «cristiganes (...) e panadeces e costa entre salça, mel e altres coses XI sous». Per a Tots Sants, es gastaren disset sous i cinc diners per «formatges a ops de les sopes dels morts, una lliura de carnsalada, tres fetges i dues unces de safrà a obs de la reblada que s'adona lo dia dels morts».

Al dinar amb el qual es celebrà la benedicció de Blanca de Llorach com a nova abadessa del monestir, es remunerà amb una lliura, tres sous i cinc diners els serveis culinaris de dos cuiners; es compraren onze cabrits amb quatre lliures i dinou sous, deu gallines amb una lliura, cinc sous i sis diners, dues fogaces, vi blanc i vermell. Només amb aquests productes es pagaren vuit lliures, sis sous i onze diners. Una considerable quantitat que mostra la importància d'aquest àpat i l'equipara a les dues festivitats més importants de la litúrgia cristiana: la Pasqua de Resurrecció i el Nadal.

Per a la resta de dies, que no eren magres i podia consumir-se carn, com d'altres monestirs, Sant Pere devia de proveir a les monges i escolanes de productes que obtenia de les seves rendes, del seu hort (llegums, verdues, hortalisses, fruites i plantes aromàtiques) i de les seves adquisicions. El mes de juliol es comprà un porc per quatre lliures i sis sous. El més probable és

que posteriorment es sacrificués, se'n fessin botifarres com les de “domo” del monestir de Santa Anna (VINYOLES 1988: 108) i la resta es salés per consumir-lo després.¹³ Pel que fa a la sal, que s'utilitzava per a condimentar i salar aliments, durant aquell any, se'n compraren sis quarteres. A banda d'això, les monges i escolanes perceberen pagues dominicals i extraordinàries amb les quals es monetitzaren tots aquells productes alimentaris que el monestir no els podia procurar. A més a més, les monges i escolanes amb rendes pròpies també pogueren completar els seus àpats amb els rèdits d'aquelles.

Per la seva banda, les monges quan eren grans, estaven malaltes, se sentien dèbils o estaven en períodes de sagnia podien rebre racions de brou elaborat amb gallines i pollastres, animals dels més ben valorats en aquella època.

3.2. Els serveis eclesiàstics

La funció més important de les trenta set monges i set escolanes que vivien, l'any 1373, al monestir de Sant Pere de les Puel·les fou la pregària. Amb les seves oracions havien d'intercedir per les ànimes dels fundadors del monestir i de tots aquells que haguessin instituit beneficis o encarregat misses de difunts. La dedicació d'aquest cenobi a aquesta demanda social també representava unes despeses.

Sens comptar la remuneració de Caterina de Bellpuig, la monja infermera del monestir, que suposà el pagament de vint-i-dues lliures, cinc sous i tres quarteres d'ordi, el numerari dedicat als serveis espirituals dispensats pel monestir durant aquell any costaren tres-centes sis lliures, vuit sous, vuit diners i quinze quarteres d'ordi.

El mes de març amb cent trenta-quatre lliures, divuit sous i set diners, fou el mes més oneros ja que carregà amb el pagament d'una despesa extraordinària de cent trenta-tres lliures, nou sous i onze diners, que s'originà arran de l'elecció de Blanca de Llorach com abadessa del monestir. Amb aquest import s'abonaren les cent vint-i-sis lliures, sis sous i onze diners que cobrà Fabre, beneficiat de la Seu, per confirmar l'abadessa en el seu càrrec; quatre lliures o vuit sous que rebé el cambrer de l'arquebisbe i dues lliures i quinze sous que es satisferen a l'escrivà de l'arquebisbe. El mes anterior, el 20 de febrer, el prior de Santa Eulàlia també cobrà catorze lliures i tretze sous per les gestions que havia fet per l'elecció de l'abadessa. Per tant, aquest acte comportà una despesa extraordinària de cent quaranta-vuit lliures, dos sous i onze diners. Com a despesa habitual més onerosa, es situà el pagament de cinquanta lliures al cardenal: vint en concepte de paga i trenta com a paga anyal del delme.

¹³ El desembre, es satisferen deu sous als frares predicadors per bestiar i pel mateix concepte dos sous respectivament als frares de Sant Agustí, del Carme, de la Mercè i als frares Menors.

Donat que el monestir era femení, hagué de contemplar-se el pagament dels vuit clergues que s'encarregaven de la vida espiritual de monges i escolanes i de la celebració de les misses ordinàries del monestir, dels beneficis instituïts per a les misses d'aniversari així com d'altres misses encarregades de difunts. Oliver i Antoni Prats com a domers podien portar a terme totes aquestes tasques, mentre que els beneficiats només es dedicaven a oficiar les misses dels beneficis instituïts.

En un origen, el pagament d'aquest clergat era en espècie. La reminiscència d'aquesta entrega en espècie es percep al manual estudiat perquè tot i realitzar-se un pagament en metàl·lic s'anotava en concepte de companatge. Així doncs, durant l'any 1373, es realitzaren sis pagues bimensuals que oscil·laven entre les set i les deu lliures en total i remuneraven els dos mesos precedents. A més a més, els clergues que s'absentaven del monestir se'ls descomptava la part corresponent de les pagues. Aquest fou el cas d'en Codina que estigué un any a Alexandria. Per d'altra banda, cal assenyalar que els domers a més de l'import de la commutació del companatge també percebien durant el mes de setembre sis quarteres d'ordi cada un d'ells.

Pel que fa als beneficiats, aquests també rebien una remuneració pel temps que havien servit un benifet i per les misses que havien oficiat. El 14 d'agost, monges i escolanes de Sant Pere també es repartiren l'import de sis lliures i sis diners (tres sous les monges i divuit diners les escolanes) pels aniversaris que instituï Esclarmunda Paguera, sotspiora del monestir.

Per l'avituallament dels Serveis Eclesiàstics, es gastaren sis lliures, dos sous i set diners. Aquest import contemplà cinc lliures i set diners que costaren els copons de vi que en Peyró, un dels beneficiats, i només en dues ocasions en Font, deixaren cada dia al celler,¹⁴ catorze sous per una quartera de forment per a la sacristia *a ops de les hòsties* i vuit sous amb els quals es compraren dues somades de llenya bruguena els mesos de juliol i desembre -a quatre sous la somada- per a fer les sagrades formes.

Només s'anotaren com a despesa d'almoïna cinc lliures, onze sous i tres diners. Amb aquest import total, entre d'altres es remunerà l'adquisició de dotze quarteres d'ordi, una donació de faves, vi i peix, valorada en cinc sous; durant la sisena setmana de Quaresma, s'entregaren deu sous a l'almoïnera per faves i peix d'una setmana i una lliura per vi i faves de «temps passats».

Com el monestir també comptava amb una escolania, en Peyró rebé en total tres lliures i cinc sous pel companatge del Nadal anterior i per la meitat de la paga de Sant Joan de juny. La darrera despesa que apareix en relació als serveis religiosos habituals només costà tres sous. Aquest fou l'import que es satisfé a un clergue, del qual no es consignà cap identificació, per anar al coll de la Salada a realitzar un salpàs durant la Pasqua.

¹⁴ En general, aquests copons de vi foren valorats cada un d'ells a tres diners el copó. De la mateixa manera que els pagaments dels companatges, habitualment la remuneració fou bimensual.

3.3. La mà d'obra

Al ser la pregària l'ocupació específica de les monges, es delegà la contractació de temporers per a la realització de les feines agrícoles a intermediaris com Pere Metador, se'n controlà l'organització i se n'administraren els resultats.

D'acord amb el que s'ha comentat anteriorment, el monestir de Sant Pere només s'ocupava de l'explotació directa d'una part de l'hort, d'unes peces de terra a Pont de Bigues, de vinyars i malloles. Aquestes terres vitícoles foren les que proveïren al monestir de vi. Les feines del celler realitzades amb mà d'obra aliena al monestir representaren la major part de les despeses comptabilitzades en el percentatge del 12% que mostra el montant dedicat al pagament de mà d'obra llogada.

L'abonament de la feina d'aquests temporers que treballaren en les terres i el celler de Sant Pere corre parell al calendari agrícola. La feina de cavar les vinyes durant els mesos de gener a abril i novembre, abril i maig fou l'activitat més onerosa, seguida de la poda que s'efectuà els mesos de novembre, desembre i gener.

Mesos	FEINES CAMPS i VINYES							
	Cavar	Eixorbir	Garbonar	Llaurar	Majançar	Podar	Sembrar	Veremar
Gener	9 ll, 4s, 4d	---	1 ll	---	---	11ll, 5s	---	---
Febrer	15 ll, 7s, 5d	---	2s, 4d	---	---	---	---	---
Març	10ll, 14s, 2d	---	---	---	---	---	---	---
Abril	1 ll, 4s, 6d	---	---	---	14 ll, 19s, 8d	---	---	---
Maig	---	---	---	---	13 ll, 6s	---	---	---
Juny	---	---	---	---	---	---	---	---
Juliol	---	---	---	10s	---	---	---	2ll, 17s, 2d
Agost	---	---	---	---	---	---	---	2ll, 2s, 4d
Setembre	---	---	---	---	---	---	---	5s, 10d
Octubre	---	---	---	10s, 6d	---	---	---	---
Novembre	1 ll, 5s	2s, 8d	5s	1 ll	---	4ll, 6s, 4d	1 ll, 16s	---
Desembre	---	18s, 10d	14s	---	---	5 ll, 17s	---	---

Taula 3.-Feines i remuneracions de temporers de Sant Pere de les Puel·les, 1373

El gran nombre de temporers i temporeres que aquestes tasques comportaven contractar i la remuneració que l'intermediari rebia per a cada un d'ells expliquen els elevats imports satisfets pel monestir. Durant tot l'any, s'havia de desenvolupar tota una sèrie de treballs al vinyar: podar, aplegar serments, cavar, eixorbir, garbonar, majançar o magencar, birbar i veremar. Després s'havia de transportar la verema al celler del monestir i començar les tasques relacionades amb l'elaboració del vi. Segons el manual estudiat:

costaren de fer les veremes lo dit any de M CCC LXX tres entre los traginers e les dones que veremaren e hòmens qui folaren la venemia e levadors qui levaren alcunes bótes e manoyes e ab compenage dels venamedors e dels traginers e d'aquells qui levaren los cups ab lo loguer de dits hòmens e bèsties, XXIII lliures, V sous, X diners.

També durant el mes de setembre, Pere Romeu Xercavins rebé una lliura i sis sous per adobar els camins de les vinyes. Abans de la verema, però, s'havia de netejar les bótes, els cups i fer les reparacions necessàries d'aquests objectes vitícoles. Per això es treballà al celler de Sant Pere durant els mesos de febrer, abril, juny i juliol. Al setembre, durant la verema, es continuà amb la rentada de bótes i es començà a emmagatzemar la collita i s'adquiren portadores, tornelers, cercles «que són IIII dotzenes i VIII sercles» per onze sous. A més, el bóter, Bernat Creixell, i un altre mestre bóter, al qual no s'identifica, per tres jornals que obraren al celler cobraren una lliura i quatre sous. A principis d'octubre, per sis sous i sis diners, dos homes traguieren la vinaça dels cups i els rentaren. El novembre, el mestre bóter Bernat Creixell també cobrà dues lliures, cinc sous i quatre diners per arreglar amb els seus homes un cercle de la bóta major, tres cercles per la “botaça” i altres bótes del celler, dos fons de portadores i vuit cercles de portadores. Durant els darrers mesos de l'any, es continuaren netejant bótes que s'anaren buidant. El desembre, en Domingo rebé tres sous per «dues bótes a levar».

BIBLIOGRAFIA

ALBACETE I GASCÓN, Antoni, GÜELL I BARÓ, Margarida, 2013. *El reial monestir de Santa Maria de Valldonzella (1147-1922)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

ALTISENT, Agustí, 1974. *Història de Poblet*, l'Espluga del Francolí, Impremta monàstica de l'Abadia de Poblet.

BANEGAS LÓPEZ, Ramon Agustí, 2009. "La carn a l'alimentació benedictina medieval: el cos i l'esperit", G. Boto Varela, (ed.), *Els monestirs benedictins a l'antic comtat de Besalú*, Besalú, Clavell Cultura S.L, separata.

—2007b. *L'aprovisionament de carn a Barcelona durant els segles XIV i XV*, tesi doctoral dirigida per A. Riera i Melis, Barcelona, Universitat de Barcelona.

—2008c. "L'aprovisionament de carn a Barcelona durant els segles XIV i XV", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 19:167-177.

BENITO I MONCLÚS, Pere, 2013. "L'Almoina de la Seu de Barcelona: gènesi i formació d'un sistema integrat de comptabilitat (1283-1419)", E. Saguer, G. Jover, Helena Benito (eds.), *Comptes de senyor, comptes de pagès. Les comptabilitats en la història rural*, Girona, Universitat de Girona: 73-92.

CABRÉ I LAIRET, Maria Montserrat, 1985. *El monacat femení a la Barcelona de l'alta edat mitjana: Sant Pere de les Puel·les, segles X-XI*, tesi de llicenciatura dirigida per M. Rivera, Barcelona, Universitat de Barcelona.

CÁCERES NEVOT, Juanjo, 2006. *La participació del consell municipal en l'aprovisionament cereal·ler de la ciutat de Barcelona (1301-1430)*, tesi doctoral dirigida per A. Riera i Melis, Barcelona, Universitat de Barcelona, 2006.

CASTELLANO I TRESSERRA, Anna, 1998. *Pedralbes a l'Edat Mitjana. Història d'un monestir femení*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

FARÍAS, Víctor, 2007. "La proclamació de la pau i l'edificació dels cementiris, sobre la difusió de les sagreres als bisbats de Barcelona i Girona (segles XI-XIII)", V. Farías, R. Martí, A. Catafau, *Les sagreres a la Catalunya medieval*, Girona, Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines:13-84.

GARCÍA MARSILLA, Juan Vicente, 1993. *La jerarquía de la mesa. Sistemas alimentarios en la Valencia bajomedieval*, València, Diputació de València.

GARCÍA-OLIVER, Ferran, 1991. “Desenfrenades e incorregibles dones. Els monestirs femenins a la ciutat valenciana medieval”, *Revista d’Història Medieval*, 2: 133-156.

JULIÀ VIÑAMATA, José-Ramón, 1985. *La societat de Barcelona de principis del segle XIV a través de un manual notarial de testaments*, tesi de llicenciatura dirigida per A. Riera i Melis, Barcelona, Universitat de Barcelona.

LÓPEZ PIZCUETA, Tomàs, 1998. *La Pia Almoïna de Barcelona (1161-1350). Estudi d’un patrimoni eclesiàstic català baixmedieval*, Barcelona, (Estudis, 16), Fundació Noguera.

LLUCH I BRAMON, Rosa, 2013. “Els comptes d’una senyoria feudal: els llibres de l’Almoïna de Girona”, E. Sagner, G. Jover, Helena Benito (eds.), *Comptes de senyor, comptes de pagès. Les comptabilitats en la història rural*, Girona, Universitat de Girona: 57-71.

MUTGÉ I VIVES, Josefina, 1988. “L’abastament de peix i carn a Barcelona, en el primer terç del segle XIV”, *Anuario de Estudios Medievales*, Anex 20: 109-136.

ORTÍ GOST, Pere, 2000. *Renda i Fiscalitat en una ciutat medieval: Barcelona, segles XII-XIV*, *Anuario de Estudios Medievales*, Anejo 41.

PAULÍ MELÉNDEZ, Antonio, 1945. *El Real monasterio de Sant Pedro de las puellas de Barcelona*, Barcelona, Bartres.

RICHOU I LLIMONA, Montserrat, 2012. *La terra, la família i la mort (1348-1486)*, Barcelona, (Estudis, 62), Fundació Noguera.

RIERA I MELIS, Antoni, 1995. “Alimentació i ascetisme a Europa occidental en el segle XII. El model cluniacenc”, a *Ir Col·loqui d’Història de l’Alimentació a la Corona d’Arag. Edat Mitjana*, Lleida, Institut d’Estudis Ilerdencs: 39-105.

—1996b. “Os doy una parcela de tierra para que plantéis una viña de buenas vides y la cultivéis. El vino en Cataluña, siglos IX-XIII”, F. Miranda García (Compilador), *Vino y viñedo en la Europa Medieval*, Pamplona: 13-38.

—1997c. *Senyors, monjos i pagesos: alimentació i identitat social als segles XII i XIII*, Barcelona, Institut d’Estudis Catalans.

—1999d. “Alimentació i ascetisme a l’alta edat mitjana. Gènesi de la dietètica monàstica benedictina (540-820)”, a *Temps de monestirs. Els monestirs catalans entorn l’any mil*, Barcelona, Pòrtic: 140-167.

—2009e. “La pesca en el Mediterráneo Noroccidental durante la Baja Edad Media”, a *La pesca en la Edad Media*, Santiago de Compostela, Sociedad Española de Estudios Medievales: 121-144.

—2013f. “Sucre per a després d’una pesta: Barcelona, 1349-1350”, M. Sánchez Martínez, A. Gómez Rabal, R. Salicrú, R. Lluch. P. Verdés (eds.), *A l’entorn de la Barcelona Medieval, Anuario de Estudios Medievales*, anejo 73: 367-385.

SERRA I PUIG, Eva, 1988. “Els cereals a la Barcelona del segle XIV”, *Anuario de Estudios Medievales*, Anex 20: 71-107.

SERRAHIMA I BALIUS, Pol, 2013. “El pa de la Busca. Proveïment i consum de blat a Barcelona entre 1450 i 1462”, A. Riera i Melis (coord.), *Crisis frumentàries, iniciatives privades i polítiques públiques de proveïment a les ciutats catalanes durant la baixa edat mitjana*, Barcelona, Institut d’Estudis Catalans:117-300.

VALOUS, Guy de, 1970. *Le Monachisme clunisien des origines au XVè siècle*, Paris, Picard.

VICIANO, Pau, 1991. “La gestió econòmica d’un monestir cistercenc femení: la Saïdia de València a la fi del segle XV”, *Revista d’Història Medieval*, 2: 111-132.

VILA I CARABASSA, Josep Maria, 1995. “Apunts sobre l’alimentació monacal femenina al segle XIV. El monestir de Sant Daniel de Girona (1361-1362)”, *1r Col·loqui d’Història de l’Alimentació a la Corona d’Arag: Edat Mitjana*, Lleida, Institut d’Estudis Ilerdencs: 445-455.

VINYOLES I VIDAL, Teresa Maria, 1988. “El rebost, la taula i la cuina dels frares barcelonins al 1400”, *Anuario de Estudios Medievales*, Anex 20: 137-166.